

En homenatge a Terence Turner

Montserrat Ventura i Oller
Universitat Autònoma de Barcelona

Quan aquest monogràfic sobre Amèrica era en premsa, hem rebut la trista notícia del traspàs de Terence Turner. L'antropologia amazonista ha viscut una explosió teòrica i etnogràfica sense precedents des de la dècada dels vuitanta, però en els seus fonaments podem comptar amb un nombre reduït de mestres: T. Turner n'és un i des de *Quaderns* volem dedicar-li aquest obituari com a homenatge.

T. Turner (1935-2015) fou Professor d'Antropologia a la Universitat de Chicago¹ d'on es va retirar el 1999. L'any 2000 participà en el cicle de "Conversatoris" del Departament d'Antropologia Social i Cultural de la UAB organitzat per V. Stolcke, després de conferències a París, Marsella, Cambridge i Manchester, fidel al seu esperit obert als debats de l'antropologia europea. Més tard fou Professor visitant a la U. de Cornell. La seva carrera iniciada el 1962 està vinculada amb el poble indígena Kayapo, una societat del Brasil Central de parla gê. Des del marxisme va treballar en diversos camps que esdevindrien clau en la teoria antropològica a venir, com la noció de persona, de cos social, de ritual, de parentiu, d'història. Crític amb l'estructuralisme, també aportà en la darrereria una anàlisi acurada al debat ontològic, amb l'avantatge del seu coneixement sobre les societats que l'han inspirat.

Paral·lelament, s'interessà i participà en la lluita dels pobles indígenes, particularment dels kayapo, contra l'extractivisme, a favor de la seva emancipació, pels drets humans, tant des de la teoria com de l'activisme, que per a ell no eren separables². Treballà prop de dues dècades en l'Institut Raoni, una organització comunitària kayapo.

En aquesta darrera vessant cal destacar la seva tasca en el camp de la comunicació audiovisual. Col·laborà amb la BBC i Granada Television amb films sobre els kayapo, un dels quals traduït al català per TV3 dins la sèrie "A Disappearing World", que ha rebut diverses distincions internacionals. L'any 1990 fundà el *Kayapo Video Project*, que permeté a aquest grup realitzar els seus propis films tant sobre aspectes de la seva

1. Una part de la informació prové dels obituaris publicats per les Universitats de Chicago i de Cornell així com del núm. especial dedicat a Turner: Boyer, D. y S.Sangren (eds) 2006 (1) *Critique of Anthropology*.

2. Cf. Turner (2006a).

cultura com per a ús comunicatiu sobre la seva lluita política. Aquesta intervenció produí una transformació en la societat que T. Turner analitzà des de l'antropologia i els mitjans de comunicació amb aportacions brillants en el camp de l'epistemologia de la representació³.

Publicacions seleccionades

- 2009 "The crisis of Late Structuralism. Perspectivism and Animism: Rethinking Culture, Nature, Spirit and Bodiliness", *Tipiti. Journal of the Society for the Anthropology of Lowland South America*, 7 (1)
- 2007 "Envisioning history: anthropological theory and the rights of indigenous peoples. A comment" *Focaal: The European Journal of Anthropology*.
- 2006a "Anthropology as reality show and as co-production: Internal relations between theory and activism" *Critique of Anthropology*. 26:15-26.
- 2006b "Do anthropologists have an ethical obligation to promote human rights" *Anthropology News*. 47:3-4.
- 2006 "Political innovation and inter-ethnic alliance: Kayapo resistance to the developmentalist state" *Anthropology Today*. 23:3-10.
- 2006 "Tropos, marcos de referencia y poderes." *Antropología social*. 305-315.
- 2006 "Structure, Process, Form" in J. Kreinath, ed., *Theorizing Rituals*. Boston: Brill, 207-246.
- 2005 "Death, Passion, and politics: The Power of grief and the charisma of loss." *Reviews in Anthropology*. 34:245-256.
- 2002 "Shifting the frame from nation-state to global market: Class and social consciousness in the advanced capitalist countries." *Social Analysis*. 56-80.

3. Cf. Boyer, D. 2006 "Turner's Anthropology of Media and its Legacies", *Critique of Anthropology* 26 (1):47-60.

- 2002 "The Yanomami and the ethics of anthropological practice." *Occasional Paper Series #6* (Cornell University).
- 2002 "Representation, Politics and Cultural Imagination in Indigenous Video: General Points and Kayapo Examples," in L. Abu-Lughod, ed., *Media Worlds: Anthropology on New Terrain*. Berkeley: University of California Press, 75-89.
- 1996 "Social complexity and recursive hierarchy in indigenous South American Societies." *Journal of the Steward Anthropological Society*. 24: 37-59.
- 1995 "Social body and embodied subject: The production of bodies, actors and society among the Kayapo." *Cultural Anthropology* 10(2).
- 1994 "Bodies and anti-bodies: Flesh and fetish in contemporary social theory," in T. Csordas, ed., *Embodiment and Experience*. Cambridge University Press, 27-47.
- 1993 "The role of indigenous peoples in the environmental crisis: The example of the Kayapo of the Brazilian Amazon," *New Perspectives in Biology and Medicine*, 36:526-545.
- 1992 "Defiant images: The Kayapo appropriation of video." *Anthropology Today*, 8: 5-15. Trad. Al castellà: 1996 "El desafío de las imágenes: La apropiación Kayapo del vídeo" in F. Santos Granero (comp) *Globalización y cambio en la amazonía indígena*, Vol.I, Quito: Abya-Yala, pp.397-438.
- 1991 "Representing, resistance, rethinking: Historical transformation of Kayapo culture and anthropological consciousness," in G. Stocking, ed., *Colonial Situations: Essays on the Contextualization of Ethnographic Knowledge*. University of Wisconsin Press, 285-313.
- 1991 "'We are parrots,' 'twins are birds': Play of tropes as operational structure," in J.W. Fernandez, ed., *Beyond Metaphor: The Theory of Tropes in Anthropology*. Stanford University Press, 121-158.

- 1990 "Structure and Entropy: theoretical Pastiche and the contradictions of structuralism.", *Current Anthropology*, 31 (5):563-568.
- 1985 "Animal Symbolism, Totemism, and the Structure of Myth" in G. Urton (ed) *Natural Mythologies: Animal Symbols and Metaphors in South America*, Salt Lake City: University of Utah pp.49-106
- 1980 "The Social Skin" in Chérfas, J. And R. Lewin (eds) *Not Work Alone*, London: Temple Smith, pp.111-140
- 1979 "The Gê and Bororo societies as dialectical systems: a general model"; i "Kinship, household and community structure among the Kayapó" in David Maybury-Lewis (ed) *Dialectical Societies*, Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- 1966 *Social structure and political organization among the northern Cayapo*, PhD. dissertation, Harvard University.